

**100 éve született Andries Dirk Kylstra
(1920–2009)**

Ezt a nevet azok ismerhetik igazán, akik figyelemmel kísérték a finnugor nyelveknek és kultúráknak a finnugor országokon kívüli oktatását. Az ezen a téren kifejtett tevékenységéért lehetnek hálásak Kylstrának a finnek, az észtek és a magyarok: neki köszönhattük, hogy ezek a nyelvek és a velük foglalkozó tudományágak is bevonulhattak a holland felsőoktatásba.

Következzék dióhéjban a személyes háttér felvázolása. Egy kis fríz faluban látta meg a napvilágot 1920. október 8-án. A család hamarosan a nevezetesebb városba, Utrechtbe költözött, ahol Kylstra a nyelvek tanulása mellett kötelezte el magát. Az anyagi körülmények azonban nem tették lehetővé, hogy gimnáziumban tanuljon, kereskedelmi középiskolába kényszerült, amely egyáltalán nem volt ínyére. A kellemetlenségek folytatásaként a németek megszállták hazáját, segédmunkásként németországi gyárba vitték dolgozni. Ekkor mégis rámosolygott a szerencse: Freiburgban megismerkedett Margrit Linderrel, akivel a háború után Hollandiába mentek, összeházasodtak. Amint lehetett, leérettségizett, majd az utrecht-i egyetemen német nyelvet és irodalmat, valamint ógermanisztikát és oroszot tanult, 1955-ben summa cum laude fejezte be tanulmányait. Az egyetemen tanárainak egyike a neves indogermanistának, Julius Pokornynak volt a tanítványa, így persze nyelvészeti érdeklődése előtt tágra nyílt a kapu.

A jövevényszavak keltették föl leginkább érdeklődését, mégpedig a finn-ségi–germán nyelvi kapcsolatok, hiszen szakmai körökben közismert volt, hogy a finnségi nyelvek szinte konzervált állapotban őrizték meg a beléjük bekerült idegen lexémák hangalakját. Kylstra kétéves finn ösztöndíj birtokában családotól Finnországba költözött, ahol finnt és finnugrisztikát tanult egyebek közt Paavo Ravila közreműködésével. Miután 1958-ban hazatért a család, egy kisváros líceumában kapott állást, ahol heti 29(!) órában kellett tanítania. Kemény esti kutatómunka eredményeként – ugyancsak summa cum laude minősítéssel – 1961-ben megvédte doktori disszertációját az utrecht-i egyetemen, melyben a germán–finn jövevényszó-kutatás történetét dolgozta föl.

Munkája akkor érett igazán szép gyümölcse, amikor 1961. szeptember 1-én az akkor frissiben alapított groningeni ógermanisztikai tanszékre kinevezték professzorrá, ahol igen gazdag témakörű oktatási programot valósított

meg. Némely diákok tudomást szereztek Kylstra finn „affinitásáról”, és rávették, hogy finnugrisztikai bevezető keretében vezesse be őket a finnugor nyelvek számukra egzotikus világába. Ezzel megpecsételődött a sorsa: hivatalosan is megbízták, hogy ilyen témakörben létesítsen ún. mellékszakot, amely 1973-tól rendes szakká vált, szaktárgyai a finn nyelv és irodalom, a magyar nyelv és irodalom, valamint a finnugor nyelvtudomány voltak. Ehhez persze megbízható, szakmailag kompetens munkatársakra is szüksége volt: finn, magyar és holland kollégák és egy lengyel hölgy társaságában végezte sikeresen a szíves-örömet vállalt munkát.

Sokirányú érdeklődésében a finnségi–germán kapcsolatoké volt a főszerep. Egyik legfontosabb eredménye e téren az volt, hogy kitűnő tanítványa, Tette Hofstra folytatta az általa megkezdett munkát egy remek disszertációval: *Ostseefinnisch und Germanisch. Frühe Lehnbeziehungen im nördlichen Ostseeraum im Lichte der Forschung seit 1961* (Groningen, 1985). Még ennél is fontosabb, a tudománytörténeti szempontból valóban kivételes jelentőségű, hiánypótló etimológiai szótár, a *Lexikon der älteren germanischen Lehnwörter in den ostseefinnischen Sprachen I–III*. (Rodopi, Amsterdam – Atlanta, 1991, 1996, 2012) megalkotása, amely munkát vezetője természetesen Kylstra volt, a már említett Hofstrán kívül a Finnországból „importált” oktatók, Sirkka-Liisa Hahmo és Osmo Nikkilä alkották az olajozottan működő csapatot; az utolsó kötet megjelenését sem ő, sem egyik finn munkatársa, kedves barátom, Nikkilä nem érthette meg...

Kylstra másik kedves finnugor nyelve, a magyar nem sarkallta kutatásra, ill. egy kivétel mégis akadt: Tjeerd de Graaf groningeni fonetikussal hozzászólt egy fonetikai kérdéshez: van-e diftongus a magyarban (ld. Nyelvtudományi Közlemények, 82. és 86. évfolyam), amely kisebb vitát váltott ki a folyóirat hasábjain.

65 éves korában, 1985-ban vonult nyugdíjba, kollégái az igazán találó című, *Lyökämme käsi kätehen* (Rodopi, Amsterdam, 1985) ünnepi kötettel tették számára emlékezetessé az évfordulót, amely egyúttal természetesen a szakmai világnak is szólt. 1988 elején léptem örökébe, 1997-ig dolgoztam Groningenben. Majd szomorú szívvel vettem tudomásul, hogy az új évezred beköszöntése után – többünk kemény tiltakozása ellenére – a groningeni egyetem egyebek közt a finnugor intézetet is megszüntette; ez jelenség sajnálatos módon nem tekinthető kivételesnek. Groningeni működésem idején is kísérletezgettek a bürokraták intézetünk lehetőségeinek megnyírbálásával, súlyos vitákba bonyolódtunk velük, és elszántan védelmeztük a finnugor nyelvek pozícióját, vagy ahogy a gépezettel birkózva mondtuk, a „mi nyelv-

veink” státusát. Az ógermanisztika is halálra ítéltetett, ezáltal Kylstra értékes örökségét voltaképpen átlökték a puszta emlékek világába.

Elődömrre és kollégámra emlékezve személyes élmények, benyomások felelevenítésével is megidézem a múltat:

Nagyon szerette a finn nyelvet, miután az ő finnugrista utódaként Groningenbe kerültem, eleinte mi is ezt használtuk egymás közt, kerültük az általa anyanyelvi szinten beszélt németet, de később pedagógiai okból javasolta, hogy hollandul hányjuk-vessük meg a világ dolgait. Kylstra egyébként megtanult magyarul is, időnként gyakorlás végett erre a nyelvre is rátértünk.

Meglehetősen merev, távolságtartó emberként ismertük. Elég lassan azonban közelebbi kapcsolatba kerültünk egymással, így bepillanthattam a magánszférájába is. Szívesen beszélt arról, hogy a házában a germanisztikai és finnugrisztikai munkaszobáján kívül van egy Korán-szobája is, ahol pihenésként a mohamedánok szent könyvét olvasgatja. Nyugdíjasként az esti népegyetemen tartott ismeretterjesztő előadásokat a művelt nagyközönségnek, amit a hallgatóságán kívül ő is nagyon élvezett. Többször is meglátogattuk egymást az otthonunkban, jóízű beszélgetések közben tanulmányozgattuk ki-ki „műhelyében” a könyvállományt. Egy ilyen alkalommal mesélte el, mennyire jónak, találónak érzi autójának a „DR-03-PR” rendszámát: doktori címe volt, három gyereket nevelt föl, és professzorrá lett.

A 2009. december 10-én bekövetkezett halála előtti hetekben szinte barátivá alakult a személyes kapcsolatunk, ezért éreztem személyes veszteségnek is távozását...

HONTI LÁSZLÓ